

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Johannis Meyeri S. Literarum Doct. & Prof. Uxor
Christiana Sive De Conjugio Inter Duos Deque Incestu Et
Divortiis, Dissertationes Tres**

Meier, Johannes

Amstelædami, 1688

Cap. V. Quæ & qualis comparatio cum brutis admittenda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40272

dum a Carolo IV. lege confirmato, quod Celeb. Politicus, Her. Conringius *Exerc. v. de Rep. Imp. Germ.* egregie demonstravit, accessit per Instrumentum pacis Octavus; si Imperio Romano visum fuerit, accedere possunt plures. Nullo autem Instrumento Deus conjugium trium, vel septem, vel viginti trium, vel septuaginta personarum instituit. Quamvis præceperit vel permiserit Pseudo-propheta Muhammed homo, libidinosissimus, *Alk. Sur. VIII.* qui præter concubinas, teste Abulfarajo p. 14. septendecim, juxta Abulfedam, aliosque, quindecim, juxta alios, plures quam viginti uxores habuit. Si vero lex lata sit, quod duo debeant esse una caro, futuro *erunt* pro imperativo posito, ut supra probavimus, quemadmodum Romanis legibus duo consules creati, *bini sunt*; regio imperio duo *sunt* Cic. I. III. *de leg. §. 7. 8. 9.* qui possint esse plures, salva hac lege & institutione, non video.

CAPUT V.

Quæ & qualis comparatio hominum cum brutis admittenda.

His præmissis, Athanasius Vincentius prolixam inter homines & bestias comparationem instituit, ut polygamiam creationi conformem esse evincat, sicut ei non repugnat conjunctio unius bestię cum pluribus. Tametsi nugarum congerie lectores onerare piget, nonnulla tamen, quæ adducere sibi visus est, tanquam magna munimenta, diluere operæ pretium erit. Primo quidem discursum instituit, quo ipso jugulum petit suæ causæ, quando p. 102. animalia, quorum foeminae alendis pullis sufficiunt, vagam quidem venerem sectari, & promiscua libidine uti, alia vero, quorum foeminae solæ huic operi sufficere non possunt, matrimonium quodammodo imitari, demonstrat; quemadmodum videmus, omnium fere avium mares uni foeminae adhærere, & foeminas uni mari, atque inter eas esse matrimonii simulachrum. Si hæc, inquit, indigentia inter aves maris & foeminae conjunctionem necessariam flagitavit, quidni & propter eandem rationem inter homines matrimonium perpetuum voluit esse natura? Quod auctoritate Thomæ confirmat, maximam esse determinationem masculi ad foeminam asserentis l. IV. *Sent. dist. 26. q. 1.* Eadem repetit p. 337. 338. Optime. Hominum ergo mares perpetuo

tuo uni foeminae adhæreant, & una foemina uni mari. Hoc ipsum est, quod nos hic imus demonstratum, quod ab Auctore Naturæ institutum, cujus in ipsis brutis animantibus expressum simulachrum.

II. Et certe hunc brutis nonnullis natura instinctum indidisse videtur, ut unus mas uni foeminae copuletur. *Turtur & palumbes marem unum habent, nec alterum admittunt*, teste Aristotele *Histor. anim.* l. ix. c. vii. Et tam sancte servare columbas hanc legem, ibidem Philosophus docet, *ut neque pluribus copulari velint, neque mutuum consortium unquam deserant nisi per viduitatem.* Chrysostramus *Hom. de turt.* ita castitatis studiosam foeminam turturis tradit, *ut si marem suum ab aquila, aut ab aucupe capi contingat, alteri non misceatur, sed hunc unum desideret & expectet, ejusque adeo recordatione commoriatur.* Quibus alii patres & Hebræorum Magistri consentiunt, quorum verba non adscribam, ne fiam prolixus, cum multorum testimoniis id sit comprobatum. Videfis Plinium l. x. c. xxxiv. & Clem. *Strom.* ii. Ulysses Aldrov. de Sepia foemina refert, quod si percussa fuerit, mas ei auxilium adferat, amorem conjugalem firmum significans. Nec aspernanda est Bocharti observatio *Hieroz. Par.* ii. l. i. c. iv. hanc esse rationem, quod Salomo Sponsam toties *columba sua* nomine indigitet *Cant.* ii. 14. v. 2. vi. 8. quo significare voluerit, hanc a se unice diligi, seque illi vicissim unice charum esse; quomodo in columbis mirus est amor inter conjuges, & conjugii lex firmissima. Quod si in typo, i. e. Salomone minus verum, tamen verissimum est in Christo, qui unam habet Ecclesiam, quam sibi in æternum desponsavit *Hof.* ii. 19. *2 Cor.* xi. 2. Nec desunt, qui secundum literam, non de Salomone & Sponsa ejus Ægyptia, sed de Christi amore erga Ecclesiam, in toto Cantico agi existiment.

III. Similitudinem & convenientiam brutorum ac hominum amplissimam, quoad animam vegetativam & sensitivam, quam Athanasius p. 102. 103. fuse exponit, hic facile agnoscimus, in quantum naturaliter homo vivit ac moritur secundum corpus. Communem homo cum brutis habet instinctum naturalem per generationem propagandi speciem humanam: modus tamen propagationis diversus est, cum ille ratione omnes suas regat actiones, & legitimum matrimonium instituat. Si homo nil aliud sibi proponeret, quam voluptates, sui conservationem & prolis curam,

ad bestias denuo esset relegandus. Porro ut uni jumento in sylvis nato contigit libertas, alterum domi natum servire cogitur; unum laute, alterum parce sustentatur; unum plures & duriores, alterum fere nullos labores ferre cogitur: ita hominum unus liber, alter servus nascitur & vocatur 1 Cor. VII. 21. 22. unus laute, alter misere victitat; hic durum, ille benignum nactus est magistratum. Et tandem homini & brutis idem est eventus, idem locus, quo pergunt, si statum corporeum & irrogenitum consideres; sed eandem esse rationem totius complexi, idem esse sentiendum de Spiritu hominis, & nobilissima mente, deque statu regenitorum & piorum, non nisi carnalis judicii hominum deliramentum est. Quæ omnia Ecclesiastes commemorat cap. III. 19. 20. 21.

IV. Quinimo multa animalia nos facultate sentiendi superare fatemur, juxta tritum illud, *Nos aper auditu* &c. Siquidem subtilioribus prædita spiritibus animalibus, quæ flammæ instar continuo moventur, quam homines sunt; quibus varia nervorum constitutio, brevitudo, multitudo & intensio accedunt, quemadmodum videmus, chordas, quo magis sunt tensæ & breviores, eo acutorem dare sonum, quo tenuiores, eo facilius impressum tremorem recipere, & quo plures, eo constantius actionem sibi impressam ad cerebrum ferre. Qui organorum usus præclarius emicare videtur in brutis animalibus, quam hominibus, qui propter rationem & intellectum, ea non adeo accurata requirere videbantur, ut superiorum facultatum exercitio relinqueretur locus.

V. Subjungit *prærogativas unius præ altero*, hominis quidem exiguas, brutorum vero plurimas, quibus refutandis non immorabor. Satis erit ostendisse, iis, quæ bruta cum hominibus communia habent, perperam annumerari loquelam p. 103. quæ tamen unicum est cogitationis in corpore latentis signum certum, qua utuntur omnes homines, etiam quam maxime stupidi & mente capti, ideoque pro vera inter homines & bruta differentia sumenda est. Unde Chaldæus paraphrastes verba illa Gen. 11. 7. *factus est homo anima vivens*, transtulit ודיה באדם לרוח ממלא *fuit in homine spiritus loquens*, quia indivulsa hæc sunt, rationalem esse & loqui. Neque hæcenus observatum fuit, ullum brutum animal eo perfectionis devenisse, ut, licet organis non destituatur, vera loquela uteretur, hoc est, ut aliquid vel voce vel nutu indicaret, quod ad solam rationem sive cogitationem, non autem ad impetum naturalem referri posset. Quod

Quod certo argumento est, omni ratione & conscientia, ac vel minima rationis umbra privari.

VI. Athanasius tamen asseverare audeat, bestias nos intelligere, nos loqui ad illas, & illas ad nos, & si nos non invicem perfecte intelligamus, cujus sit culpa, illarum aut nostrum, hoc esse divinandum. Quæ omnia vana sunt cerebri figmenta. Quod sermonis usum quidam animantibus in Paradiso attribuerint, fabula est, ex alloquio serpentis & Bileami orta. Gen. III. Num. XXI. Quas addit *miraculosas & inimitabiles quorundam animantium proprietates*, de Remora pisciculo, & torpedine, vel fabulosæ sunt, ut ostendit A. Kircherus *de Arte Magnetica lib. III. par. VI. c. II. §. 3. 4.* navem fisci non pisciculi virtute, sed maris æstibus contrariis & currentibus. Videbis Aristot. *Histor. Anim. II. c. XIV.* Plin. l. IX. & torpedinem narcotica facultate stuporem inducere; vel non tanta dignæ admiratione, aut si tales sint, saltem probant, Deum in bestiis aliquid posuisse, quod non sit in homine, quemadmodum Job. XL. & XLI. videre est.

VII. Deinde observari velim, Theophilo sermonem esse de hominibus & animantibus in statu integritatis, cum prærogativis multis bestiarum nondum esset locus. Post peccatum vero *similis homofactus jumentis, que intereunt* Plal. XLIX. 13. non modo naturæ, verum etiam passionum & morum respectu, ita ut homo naturaliter consideratus inferior sæpe sit omnibus animantibus ad partem abjectis, vel similem saltem sortem experiatur, & iisdem casibus ac eventibus subjaceat, ut non raro homo homini sit lupus, debiliores deglutiantur a potentioribus, haud tecus ac pisces se invicem devorant Hab. I. 13. 14. Quibus tamen in ordinatis affectibus nuncium mittunt pii, & quotquot sunt vere regeni & fideles. Quin ipsi gentiles vera fide & pietate carentes, quoad externam virtutum speciem, se superari passi non sunt a brutis.

VIII. Denique prærogativas commemorat Athanasius, quas hominem quidem prætere bestias arbitratur, a nonnullis tamen adhuc disputari docet. Cujusmodi sunt 1. Facultates animæ rationales, discursus, ratiocinatio, disciplina, judicium, prudentia. 2. dominium & potestas in animalia. 3. plena libertas. 4. virtus. Hæc omnia brutis cum homine communia esse contendit. p. 104. 105. 106. Quo ipso non irreverenter duntaxat de religione Christiana, & Orthodoxa fide sentit, verum etiam hominem

minem humanitate exuit. Quam enim sit hæc opinio non modo in se falsa, omnique rationi adverſa, verum etiam immortalitati animæ, & Scripturæ S. auctoritati contraria, paucis demonſtrare conabor.

IX. Nulla mortales ratio movet ad credendum, bruta ratiocinari ac judicare, niſi quod animadvertentes actiones & motus varios a noſtris non multum differentes, unum in nobis eſſe principium ſibi imaginentur, quod corpus moveat, atque ſimul cogitet, judicet, ac bonum a malo diſcernat. Cum tamen magnum ſit diſcrimen inter motum & ſenſum corporeum, brutis communem, ac motum ſenſumque voluntarium, homini proprium, atque a diverſis principiis, mente ſcilicet & corpore, proſectum. Inde enim eſt, quod bruta ſe non determinant ad agendum, ſed mero naturæ impetu agant, quod eorum motus ac ſenſuum principium tantum ſit corporeum & materiale, ac per totum corpus diſfuſum, quemadmodum videre eſt in nonnullis animantibus, in duas plureſve partes diſſectis, quod ſingulæ aliquamdiu vita & motu præditæ conſpiciantur, ut ita animam in pluribus locis ſimul eſſe liqueat, quod nemo de mente humana ſomniabit, quæ ut cogitans eſt ſubſtantia, intellectu & voluntate prædita eſt.

X. Ipſe Ariſtoteles ambigue, varie & obſcure licet paſſim de anima hominis locutus fuerit, cognitionem quidem brutis tribuit, ſoli autem homini cogitationem I. *Hiſt. Anim. I. fine. βλ. λευτικὸν δὲ καὶ μόνον, εἶον ἀνθρώπος ἐστὶ τῶν ζώων e numero animalium ſolus homo cogitandi facultatem habet.* Addit, memoriam & diſciplinam pluribus animantibus competere, ſed remiſcendi facultatem nulli præter hominem; diſtinguens inter memoriam intellectualem homini propriam, quam remiſcentiam vocat, quæ in certa perceptione mentis conſiſtit, & veræ cogitationis ſpecies eſt, atque corpoream brutis communem. Scaliger quidem verba interpretatur: *ſolus homo conſilii capax eſt.* Quia *cogitare* putat latinis eſſe, quod in animo habeas, repetere, coactis hinc inde rerum momentis. Hoc autem brutis commune eſſe, ait, quod ſine deliberatione tum nos, tum bruta ſæpe cogitent. Sed Henr. Stephanus in *Theſ. ling. Græca* loca citat in quibus βλ. λεύεσθαι, per *cogitare* ſimpliciter vertit, & βλ. ἡ ac βλ. ἡς, teſte Suida, conſilium & voluntatem animæ ratione præditæ notat. Quemadmodum

dum

dum etiam Cicero 1. *de leg.* §. 22. ex tot animantium generibus atque naturis solum hominem asserit participem rationis & cogitationis.

XI. Difficillimum esse explicatu non negamus, quomodo tot miræ actiones brutorum, sine intellectu & voluntate, a solo corporeo principio proficisci queant, neque tamen propterea ratio ipsis assignanda, aut medium inter materiam & spiritum fingendum, ab utroque extremo diversum. Ipsum Cartesium Naturæ consultissimum hic hæsitasse legimus p. 1. *Epist. cv. ad Sorb. Doct.* quantum ad animalia, inquit, videmus quidem in illis motus quosdam eorum similes, qui imaginationes nostras sive sensus consequuntur; imagines vero aut sensus utrum illa habeant, ignoramus. Et p. 1. *Epist. LXVII.* Quamvis autem pro demonstrato habeam, probari non posse, aliquam esse in brutis cogitationem, non ideo puto posse demonstrari nullam esse, quia mens humana illorum corda non pervadit. Ignorantiam ergo nostram hic profiteri nos oportet, ut in multis aliis rebus, neque tamen ulla causa dari potest, quæ suadeat, brutis aliquid cogitationis, aliquid veræ animæ vel rationis inesse.

XII. Sacra Scriptura bestiis cognitionem adscribens Esa. 1. 3. Jer. VIII. 7. improprie intelligenda est; nisi cum J. G. Pardies (*in Disc. de la connoissance des bestes, cap. LXXVI. & seqq.*) distinguere mavis inter cognitionem spiritualem sive intellectualem, quam vocat intimam rei perceptionem, ac cognitionem reflexam, qua mens sola ita rem percipiat, ut se eam animadvertisse vel percipisse animadvertat; & sensitivam, simplicem scilicet objecti apprehensionem, sine certa reflexione, quam brutis tribuit, & homini quandoque in rem attentius defixo. Quæ forte melius receptio appellari posset. Quatenus enim apprehensio vel perceptio est speciei cogitationis, vox illa non nisi abusive brutis accommodatur, secus enim absurde speciem posueris, negato genere. Rationalibus solis datum est scire, quare, quatenus, quemadmodum, ait Seneca *Epist. cxxiv.* In verbis sumus faciles, ut tribuatur brutis cognitio & sensus, modo istud principium cognoscendi in brutis a materia diversum non concipias, & non confundas, quæ diversissima sunt, mentem & corpus. Quod autem Pardies libri citati cap. CCXI. formas substantiales tanquam diversum principium a mente & materia supponit, figmentum esse, omnibus constat sanioribus

bus Philosophis, postquam formæ illæ satis superque sunt exploræ.

XIII. Neque illa de facultatibus rationalibus in brutis sententia parum lædit animæ nostræ nobilitatem, quæ in immortalitate consistit. Si enim bruta cogitarent & ratiocinarentur, ut nos, animam etiam, ut & nos, immortalem haberent, aut nostra æque ac illorum anima foret mortalis, quia hominum & brutorum animas tantum quoad perfectionis gradus differre volunt; quod utrumque falsissimum est. Fluit enim animæ immortalitas immediate ex essentia animæ, nullas partes habente, in quas resolvi possit, veluti corpora, quæ licet non annihilentur, quando in sua principia & particulas resolvuntur, ex quibus sunt conflata, nec ratio datur, quare unquam sint annihilanda, destruuntur tamen & corrumpuntur, neque manent eadem corpora, quod de anima cogitare & absurdum & impium est. Spiritum dicere mortuum, est dicere ventum non flantem. Nisi sublata spiritus natura, omnia jubeamus esse materialia, quæ sane proxima est ad Atheismum via. Cum quibus faciunt, qui animas post mortem dormire volunt, quos profligavit Celeb. Morus *Oper. Theol. lib. 1. c. VI-X.*

XIV. Sacrarum literarum auctoritati repugnat ista sententia, quia creator imperando terræ, ut producat animantia Gen. 1.20.24. eorum terream naturam haud obscure indicavit, homine facto ad imaginem & similitudinem Dei, comm. 26. 27. quæ in animæ spiritali essentia, & in rectitudine, sive justitia & sanctitate consistit. Hoc discrimen a Mose observatum volunt R. Sel. Ben Melech in *Michlal*, & Abarbenel in *Leg. f. 20. 3. 4.* quando de homine loquens בריאה לשון *vocabulum*, quod creandi significationem habet, de brutis vero יצירה ועשייה לשון *verba formationem & factionem denotantia adhibuit*; quia materia, ex qua brutorum anima formata, jam creata erat, sed substantia animæ rationalis de novo nunc creabatur. Fuge igitur, merito dicit Basilius ad hunc locum, nugas arrogantium philosophorum, qui non erubescunt suas ipsorum animas & caninas ejusdem inter se speciei statuere.

XV. Accedit, quod Deus homini *inspirasse* dicatur *spiraculum vitarum* Gen. 11. 7. quando ipsi non modo vitam corporis, quæ in motu sanguinis & spirituum consistit, largitus est, verum etiam vitam rationalem & mentem cogitantem, seu potius genus illud vitæ concessit, quod ex arcta utriusque unione surgit, hominemque constituit, in motu voluntatis, sensit utque tam internis quam

consistens, quod genus vitæ in terrestribus hæctenus non fuerat; atque hoc sensu juxta cum aliis Rabbinis Abarbenel *in leg. fol. 26.3. omnem vitam vegetativam, sensitivam & intellectualem sive æternam*, hic comprehendi; AbenEfra & Sal. Jarchi *intellectualem & cœlestem* solam innui, autumant, nuptiam bestiis concessam, quæ tantæ quantæ sunt, ex aqua & terra sunt productæ.

XVI. Mox post diluvium, mundo restaurato, illud discrimen apparet Gen. ix. 4. 6. *Anima carnis, sive bruti, in sanguine est*, collum Lev. xvii. 14. Ne autem animam, quia *in sanguine* esse dicitur, hic tanquam a carne & sanguine diversam proponi putes, en tibi explicationem, com. 14. *כל בשר דמו כנפשו הוא* quia *anima cujusque carnis est sanguis, qui est in anima ipsius*: & paulo post, *nam cujuscunque carnis anima sanguis ejus est*. Pariter Deut. xli. 24. *כי הדם כי הנפש* nam *sanguis est anima*. Non ergo tantum anima in sanguine bruti esse dicitur, sed anima est sanguis, & sanguis est anima. Adde Psal. xxxii. 9. *Equus & mulus nihil intellectus habent*. Kimch. interpretatur: *לא תדע הבהמה אם יעשה רע* *neque novit bestia, an faciat malum*. Unde facile intelligi datur, quo sensu Esa. i. 3. bubus & asinis cognitio tribuatur, quibus tamen nihil est stupidius, quod Perfarum isto proverbio innuitur: *Asinus Jesu licet Meccam eat, etiamnum est asinus*. Conf. loca Psal. xlix. 21. Ecclef. iii. 21. xii. 9. 2 Pet. ii. 12.

XVII. Frustra ergo est Athanasius, quod facultates spirituales bestiis tribuat, a principio, quale in nobis est anima rationalis, proficiscentes, cum ad illas, quæ in iis observantur, actiones, instinctus naturalis, acquisiti habitus, crebra experientia, memoria, exempla, imitatio, institutio; id genus alia media sufficient. Cicero in ipso ethnicismo melius & accuratius de anima hominis philosophatus est i. *de Leg. §. 30.* una ratione, inquit, præstamus belluis, per quam conjectura valemus, argumentamur, refellimus, differimus, conficimus aliquid, concludimus. Et Seneca *Epist. Lxxvi.* In homine optimum quid est? Ratio. hac antecedit animalia, deos sequitur. Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum est: cætera illi cum animalibus satisque communia sunt. Quæ tamen Athanasius confundit & brutis communia facit. Et ne eo, quod non tam bene ac perfecte ratiocinentur, inferiora hominibus videantur, alium subjungit discursum, nimirum prætensam istam prærogativam intellectus, & cæterarum facultatum spiritua-

H
lium

lium, plus apportare mali, siquidem scaturigo sit principalis omnium malorum & vitiorum, inquietis, passionum & similibus, a quibus bestiae sint immunes.

XVIII. Observet lector versatile ingenium Polygami, modo hoc modo illud commincentis, ne quid ad copiam nugarum deesset. Quis enim non videt, peccari hic fallacia a dicto, secundum quid, & accidentis? plus apportat mali hominibus facultas intelligendi, non simpliciter & universaliter, sed secundum quid & particulariter; non in usu legitimo, sed abusu, non in se, sed per accidens. Ideone damnabis cor a Deo hominibus creatum, quod ex eo egrediantur cogitationes malae Matth. xv. 19. ideone linguam, caeteraque membra, quod illis abutaris ad maledictionem, effusionem sanguinis, aliave peccata ab Apostolis designata Rom. III. Jac. III. & divitias, quod iis abutentes praecipitentur in gehennam 1 Tim. vi. 9. Ideone desierunt esse praerogativae & privilegia Judaeorum, quorum meminit Apostolus Rom. III. 1. 2. cap. IX. 4. 5. quod illorum plurimi impegerunt & occalluerunt? bi d. com. 32. 33. cap. XI. 7. Nobilis illa intelligendi facultas non est res intrinsece & per se mala aut noxia, sed data a Domino, ut intelligas justitiam & jus, & tranquillus sis a pavore mali Prov. 1. Et vanitati adscribendum, quod scientia, cum primis rerum humanarum & artium profanarum sit afflictio spiritus Eccles. I. 17. 18.

XIX. Contra prava usus & excessus passionum, fluctuationis, morsus conscientiae, desperationis, quae sua natura bonae sunt, optimum remedium est, de omnibus rebus, quae sese offerunt, assuescere formandis judiciis certis & determinatis. Omnes illi tumultus, qui aliunde veniunt, nullam vim habent nocendi animae nostrae, modo virtutem exacte sequatur, & legem custodiat a Deo praescriptam. Qui nunquam negligit facere ea, quae justa attentione & diligentia adhibita, meliora judicaverit, inde percipiet internam satisfactionem & bonam conscientiam, quae tam felicem eum reddit, ut motus affectuum nunquam sat virium habeant, ad tranquillitatem animae ejus turbandam. Sunt Passiones bonae, inquit Cl. Morus *Enchirid. Eth. lib. 1. c. 6.* maximaque vitae humanae complementa, modo haec duae leges observentur. Prima, ut Affectus ferantur ad objectum debitum, quae *εὐθουαδεια* sive *rectus passionum impetus* d. ei potest. Secunda, ut Affectus sit commensuratus objecto & fini, hoc est, ut summo affectu optima maximaque, mediocri mediocria, minimoque mi-
nima,

nima, prosequamur; sed ut nusquam in tantum commoveamur, ut Affectus violentia lumen Rationis intercipiat aut minuat, quo minus finem assequamur, ad quem collineat Natura in singulis Affectibus, quos animabus nostris indidit: Quam proinde legem *μετροπρωταειαν* sive moderatum passionum impetum appellare poteris. Confer Cic. *Quest. Tuscul. lib. 14. Calamitates & xrumna*, post peccatum homini infligitur, *dulces sunt homini*, Sohar in *Gen. col. 408. & col. 396. initium justorum est dolor, sed finis tranquillitas*. Conf. Rom. v. 3. 2 Cor. vii. 4. Prov. i. 33.

XX. Dominium porro & potestatem in animalia, quam homo tanquam prerogativam pretendat, Athanasius albis dentibus ridet, meramque chimæram esse censet: homines enim magis timere bruta, quam bruta homines, præesse non autem dominari bestiis. Idem gentiles objiciebant Chrysofomo, qui recte respondet, non absolute id verum esse, cum mox ut apparuerit homo, feræ fugam capiant, & ab initio terribiles non fuisse, probat a colloquio serpentis cum Eva. Id omni caret difficultate, creatoris liberalitate, homini non quidem naturale, sed adventitium dominium esse collatum Gen. i. 26. 28. *וירדו dominamini in pisces maris, in aves caelorum & bestias agri*. Kimchius *עין הממשלה וירדו* Verbum illud *radah dominium significare docet*, sive jus & potestatem in alterum usurpare & exercere, quo modo communiter cum *ב* constructur. Cujus domini symbolum erat nominum impositio Gen. 11. 19. quemadmodum Pharao Josephum Gen. xl i. 45. Ahasverus Esteram Est. 11. Nebucadnezar Daniele & socios Dan. 1. 7. Christus discipulos Matth. xvi. 18. novi nominis impositione sibi arctius obstrinxerunt; cum servis Domini apud Orientales in signum domini nomina dare consueverint. Neque minus in statu instituto cæti & elephantum hominis mandato obnoxii erant, quam nunc equi & muli.

XXI. Sed imagine Dei perdita, rerum hoc dominio excidit homo, *brutis assimilatus, eorumque Dominio subjectus* Psal. xlix. 13. *על* enim & *dominandi* & *assimilandi* significationem habet. *Sanhed. Babyl. cap. IV. f. 38. 2. Dicit Rami filius Chama: אין היה רעה שולטת באדם: אלא כל נרמה לו כבהמה שנאמר וישראל* *Non dominaretur homini mala bestia, nisi totus similis factus esset jumento*, juxta id, quod scriptum legitur Psal. xlix. 13. Age nunc, Athanasi, refer animum sis ad veritatem, & considera primum hominis statum. Post lapsum

illud majesticum imperium in bruta Gen. 1. 28. mutatum est in coactivum, quale mox post diluvium restitutum legimus Gen. 1x. 2. *omnia in manum vestram tradita sunt.* Servilis brutorum subiectio *ex metu & terrore* proficiscens, verbis istis מוראם & חתם manifesto innuitur. Et quamvis nonnulla animalia propter molem non facile capi & subjugari queant, de quibus Job. xxxix. 12. xl. 20. non tamen plane hominum potestate eximuntur, sed vi subji-
ciuntur.

XXII. Tertia prærogativa, quam hominem non possidere, sed prætere tantum putat Athanasius, est plena libertas. Bestias dicit esse hominibus liberiores, qui suam libertatem vendant, aliorum mancipia fiant, & vi quandoque detineantur. Quo tamen discursu ostendit, se non intelligere, in quo vera hominis consistat libertas, quæ facultas est agendi, quod lubet, præeunte iudicio & consilio, ita ut a nulla vi externa & creata nos determinari sentiamus, sed a solo Deo. Animus liber habitat, sunt verba Senecæ *Epist. LXV.* Quod enim hodierni Athei etiam actiones liberas motus Mathematicos esse dicant, a corpore oriundos, & absurdum est & impium; cum ego meam libertatem proxima conscientia sentiam. Brutalis autem ἐρμη & impetus non modo omni caret consilio, sed ne libertatis quidem umbram habet; quum externi tantum motus sint, nostris similes, sed per solos spiritus animales producti, non a spontaneitate profecti. Quod si accurato examine expendisset noster, secus procul dubio iudicasset, de nobilissima illa libertate, quæ nos quodammodo Deo similes reddit, & intelligentibus æque naturalis est, ac ea carent bruta; post lapsum homo eam retinuit *Esa. LXVI. 3. Rom. 11. 15.* amissa morali, omnique rectitudine, respectu Dei & spiritualium *Joh. viii. 34. Rom. vi. 16. viii. 7. Gen. vi. 5. viii. 21.*

XXIII. Itaque adhuc liberæ causæ hoc gaudent privilegio, ut in eas nulla creatura, seu directe seu indirecte, ullam potestatem habeat; quamvis in summa ista libertate a Deo tamen semper determinantur; haud secus ac navis ocysime vectorem abripiens versus occidentem, nil impedit, quo minus in navi ipsa deambulet versus orientem. Et qui vendunt tuam libertatem, vel cupiditate & libidine contemptive inducti, sicut Esavus primogenituram *Gen. xxv.* vel paupertate moti, ut servi & ancillæ *Exod. xxi.* liberrima voluntate agunt. Neque vo-
luntas

luntas eorum, qui vi detinentur, cogi potest, quoad actus elicitos, etsi cogi, & vim pati possit in suis actibus imperatis, exemplo Petri Joh. XXI. 18. velut malefici ire in malam crucem, nautæ projicere merces, & honestæ mulieres stupratoris libidini se subicere coguntur, actu elicitio libero manente, & sine ulla culpa. Tunc qui cogunt, non qui coguntur, id facere censentur Rom. VII. 19. Sed bruta ad libertatem nihilo propius accedunt, quam simiæ æmulatio ad id, quod ratione & consilio faciunt homines.

XXIV. Tandem ne quid eorum, quæ homines possident, deesse videatur brutis, virtutem, quartam & maximam, quam illi prætant, prærogativam, Athanasius his communem facit, imo majorem assignat; cum homo nil aliud sit, quam mundus malorum Jac. I. 11. 6. Sed respondeo, per concessionem dato, hanc esse corruptam hominum naturam, ut cum deberent operam dare virtuti, in varia scelera prolabantur, & bestiarum induant naturam, quam corruptionem & miseriam docet Philosophia moralis, & quæ ei ignota, Theologia. Polybius *Histor. lib. 1. Nullum animal inveniri posse, testatur, quod impietate atque crudelitate homo non superet. . . nullum est tantum nefas, nullum scelus tam abominandum, quo se non obligent homines: cum talem audaciam ducant laudi: donec tandem exuant hominem, & in feras evadant.* Sed addit: *Non est autem dubitandum, provenire hunc animorum habitum a malis moribus, & prava a teneris educatione.* Similia invenies *lib. xv.* Adde Job XI. 12. Prov. I. 32. xxx. 2 Tit. III. 3. Eph. IV. 17. sq. Psal. CVII. 17. Ergone bruta homines excellunt vera virtute? sunt hostes virtutis, mancipia Diaboli, servi peccati, mundo addicti, an inde inferre licet, omnes esse tales, nullo excepto? Scitissime ille apud Plutarchum Gryllus ratiocinatur, dum homines affirmat, si ab eorum vita semel absit religio, non modo brutis pedibus nihil excellere, sed multis partibus longe esse inferiores, ut qui tot malorum formis obnoxii, tumultuariam & irrequietam vitam perpetuo trahant. Sola enim virtus, teste Seneca *Epist. xxvii.* præstat gaudium perpetuum, securum. Sed quicumque cuticulam curat, ab eo virtus & artificium non est expectandum. Musladinus Sadus *in Rosario polit. cap. viii.*

XXV. Fallit autem Athanasius, quando virtutem consistere dicit in moderatione appetitus & refrenatione voluptatum; quasi

facultas sit circa solam brutam & animale partem versans, cum in interna mentis dispositione ad amorem justitiæ constet, nihilque sit aliud, quam actio fluens ex dictamine rectæ rationis, & firmum ac constans propositum semper agendi id, quod secundum legem Dei revelatam aut naturalem, optimum esse judicaverit; sive prosequendi constanter illud, quod rectæ rationi nunc ex verbo Dei illustratæ visum fuerit optimum; quale non cadit in ullum brutum, quod non propter finem, sed per impetum naturalem agit, suum tantum quærens commodum sui que conservationem. Cl. Morus *Enchir. Eth. lib. 1. c. 111.* ait, Virtus est intellectualis vis animæ, qua impressionibus animalibus sive passionibus corporeis ita dominatur, ut in singulis actionibus illud facile prosequatur, quod absolute & simpliciter optimum est. Ita ille. Ideoque voces istæ recognitionis, fidelitatis, humanitatis, innocentiae, culpæ, deceptionis, juris, dubitationis, prudentiæ, & quæ sunt id genus aliæ bene multæ, proprie bestiis non competunt, quia non sunt perceptionis, virtutis, juris & injuriæ capaces. Et cum Scriptura S. tale quid ipsis tribuere videtur, quomodo Sapiens ablegat nos ad formicas, id factum est admonendi hominis causa. Quibus consonant, quæ habet Cicero *1. de leg. §. 25.* virtus eadem in homine ac Deo est, neque ullo alio ingenio præterea. §. 45: nec arboris nec equi virtus, quæ dicitur, in quo abutimur nomine, in opinione sita est, sed in natura.... est enim virtus perfecta ratio. Et Suidas, *ἀρετὴν virtus est affectio rationi manifeste consentanea, & ipsa per se ipsam experienda, non ob aliquem metum aut spem, aut aliquod commodum.*

XXVI. Atque sic satis mihi videor demonstrasse, sententiam de ratione, plena libertate & virtute brutorum, a veritate maxime alienam esse, ut non opus sit ejusmodi absurda fusius excutere. Nec quenquam desiderare reor majora machinamenta, quibus illa destruat. Soli angeli & homines lucis & divinæ sapientiæ sunt consortes; animalia vero cuncta luce privata in regione tenebrarum collocanda. Kirch. *Art. Magnæ Lucis & umbræ lib. x.* Argumentis igitur excussis, lectori jam promptum fuerit opinionis hujus momenta omnia perpendere, &, quænam similior sit vero, judicare. Dabit autem veniam, quod hisce paullo diutius immoratus sim, cum in hoc argumento, a primo mandato crescendi, hominibus ac bestiis communi, desumpto causæ suæ arcem posue-

posuerint Theophilus atque Aletheus. Sed Daph. Arcuario pag. 42. & seq. hoc argumentandi genus non admodum probatur, eo quod lex soli homini data, adeoque falsa sit definitio juris naturalis a Justiniano data. Fatetur etiam, ex ista sententia multas sequi absurditates, licitam scilicet esse polygamiam muliebrem, licitas esse nuptias inter proximos consanguineos, matrem & filium, patrem & filiam &c. sicut coeunt animalia nullo cetera dilectu. Nec habetur turpe juvenæ ferre patrem tergo: fit equo sua filia conjux. Ovid. *Metam. lib. x*. Et posito, animalia in propagatione generis humani esse imitanda, improbat tamen exemplum a foetidis hœdis desumptum. Tandem concludit p. 46--49. ea opera, quæ homo cum animalibus habet communia, tamdiu licita habenda, donec ostendatur alia lex, alia causa, aliud fundamentum, quo Polygamiam homini prohibitam esse constet; quod si non detur, huic Polygamorum sententiæ subscribendum esse putat. Nos illud fundamentum ostendimus supra ex primo instituto Gen. 11. 24. & ulterius ostendemus.

CAPUT VI.

An formatio & constructio Eve e costa Adami, ejusque associatio Gen. 11. 18. 21. 22. 23. Polygamiam insinuent.

Conjugium mariti cum pluribus uxoribus Deum insinuasse, contendit par Polygamorum, cum ex costa, quarum plures sunt in corpore humano, foeminam efformavit, eamque Adamo instar sociæ & adjutorii adjunxit. Sicut enim, pergit Theophilus Thef. xvii. costarum pluralitas ad motum, meliorem proportionem, conservationem & protectionem totius corporis non modo conducit, sed fere est necessaria, ita & pluralitas uxorum, non tantum prodest ad mariti sustentationem & defensionem, sed etiam necessaria quodammodo est, non tantum necessitate mediæ, sed & præcepti. Et Thef. xxx. Quod est instar costæ, ejus pluralitas præstat unitate. Atqui foemina est instar costæ.

II. Sed respondemus *κατὰ τὸ εἶδος*, quia Deus ex una tantum costa Adami unam formavit uxorem, insinuare potius voluit mariti conjugium cum una. Si enim Theophili commentum insinuare voluisset Deus, ex pluribus costis procul dubio plu-